ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ:

3ο Πανελλήνιο Συνέδριο

Το εκπαιδευτικό παιχνίδι και η τέχνη στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό

5 & 6 Νοεμβρίου 2022

Αναζητώντας το αγαπημένο τους παιχνίδι.

Απόψεις παιδιών Προσχολικής Ηλικίας και γονέων.

Χαραλάμπους Αφροδίτη-Υποψήφια Διδάκτορας Π.Α.Δ.Α-afroditicharalampous@gmail.com

Σιδηροπούλου-Κανέλλου Τρυφαίνη- Καθηγήτρια Ψυχοπαιδαγωγικής Π.Α.Δ.Α- sidirofg@uniwa.gr

Σκοπός της έρευνας

Η μελέτη φιλοδοξεί να διερευνήσει
τις προτιμήσεις των παιδιών
για το παιχνίδι
μέσα από τις δικές τους «φωνές»
αλλά και μέσα από την οπτική
των γονέων τους

Η φωνή του παιδιού

Η αναζήτηση της «φωνής» του παιδιού και η «συμμετοχή» του στο κοινωνικό γίγνεσθαι οφείλεται…

- στην αναγνώριση του ως φορέα δικαιωμάτων από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (1989) (UNCRC, 2009)
- στην θέσπιση του δικαιώματος έκφρασης της γνώμης και της συμμετοχής σε διαδικασία λήψης αποφάσεων (Lundy, 2007)
- στην αναγνώριση του δικαιώματος του ως «καταναλωτή» και «χρήστη» ενός προϊόντος κατά τη δεκαετία του 1980 (Clark & Moss, 2001, 2010)
- στις θεωρητικές εξελίξεις αναφορικά με τη μελέτη της παιδικής ηλικίας (Flewitt & Ang, 2020)

Η Αξία της «ακρόασης του παιδιού»

- Ενδυναμώνει το ρόλο και τη θέση του παιδιού στο κοινωνικό γίγνεσθαι
- Μαθαίνει να εκφράζει τη γνώμη του
- Ενισχύεται η αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση του
- Αναπτύσσονται δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας
- Αναπτύσσονται κοινωνικές δεξιότητες (Clark, 2004b)

Το παιχνίδι

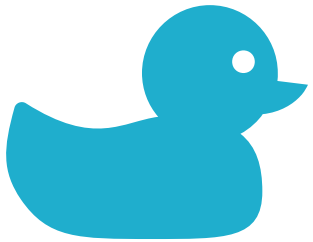

- Είναι προκαθορισμένη βιολογική λειτουργία που συμβάλλει στην πνευματική, σωματική, ψυχοκινητική, κοινωνική και γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού
- Είναι τρόπος έκφρασης σκέψεις, συναισθημάτων και επιθυμιών
- Είναι πολιτισμικό και κοινωνικό προϊόν που μεταφέρει μηνύματα της εκάστοτε κοινωνίας

Παιχνίδι-Κοινωνικο/πολιτισμική θεωρία Vygotsky (1978)

- Το παιχνίδι αποτελεί φυσικό εργαλείο μάθησης που επιτρέπει το παιδί να εισέλθει στη Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης με συνομίληκες ή ενήλικες που βρίσκονται στο ίδιο ή σε ανώτερο επίπεδο ανάπτυξης.
- Μέσα από το παιχνίδι το παιδί δημιουργεί φανταστικές καταστάσεις, χρησιμοποιεί αντικείμενα, πράξεις, λέξεις και ανθρώπινες μορφές του περιβάλλοντος τους, κάνει επιλογές, μαθαίνει κανόνες, υπακούει σ' αυτούς και συνδέει τα συναισθήματα με τη σκέψη.

Το παιδί στη μάθηση

Η γνωστική ανάπτυξη περιγράφεται ως γραμμική, καθολική με διακριτά στάδια νοητικής ανάπτυξης, η κατάκτηση του ενός είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη μετάβαση στο επόμενο.

Το παιδί μαθαίνει αυτενεργώντας αν και χαρακτηρίζεται «παθητικό, αόρατο, άφωνο, μη ικανό να εκφράσει γνώμη του» (Πεχτελίδης, 2015).

Στη θεωρία του Piaget (1962)

Η μάθηση επιτυγχάνεται μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης με τους ενήλικές ή πιο έμπειρους συνομίληκες.

Το παιδί αναγνωρίζεται ως «ικανό» δρων υποκείμενο και «έγκυρο» πληροφορητή.

Στη κοινωνικο-πολιτισμική θεωρία του Vygotsky (1978)

Κατηγορίες παιχνιδιού

* αισθητηριακό-κινητικό παιχνίδι (0-2 ετών)
* συμβολικό παιχνίδι(2-6 ετών)
* παιχνίδι κανόνων (7-12 ετών)

Θεωρία Piaget (1962)

* συμβολικό παιχνίδι με αντικείμενα (έως 3 ετών)
* δράση προσποίησης (3-6 ετών)

Κοινωνικο-πολιτισμικήε θεωρία Vygotsky (1978)

Προτιμήσεις των παιδιών για το παιχνίδι

Παράγοντες που επηρεάζουν τις προτιμήσεις είναι:

- ✓ στερεότυπα φύλου
- ✓ οικογενειακό περιβάλλον
- ✓ σχολικό περιβάλλον
- ✓ ψηφιακή τεχνολογία
- ✓ ηλικία
- ✓ χρωματική κωδικοποίηση

Τα στερεότυπα φύλου

Τα στερεότυπα του φύλου διαμορφώνονται

- από 2 έως 3 ετών: το παιδί επισημαίνει το φύλο του άλλου και μπορεί να συνδέει δραστηριότητες και προτιμήσεις παιχνιδιών με το φύλο.
- από 4 έως 5 έτων: το παιδί αποκτάει πλήθος σταθερών ιδεών και προτύπων συμπεριφοράς που σχετίζονται με τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων (Martin & Ruble, 2010).

Το φύλο μπορεί να δομηθεί στο μυαλό του παιδιού μέσω των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και της παρατήρησης ενηλίκων (Doherty & Hughes, 2009), καθώς και μέσα από την θετική επιβράβευση κατάλληλων συμπεριφορών από τους ενήλικες (Massey, 2013).

Ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας

Πώς αντιλαμβάνονται τα παιδιά την έννοια του παιχνιδιού;

Ποιες είναι οι προτιμήσεις παιδιών προνηπιακής ηλικίας;

Ποιες είναι οι προτιμήσεις παιδιών νηπιακής ηλικίας;

Εμφανίζονται στερεοτυπικές αντιλήψεις στις αντιλήψεις των παιδιών;

Εμφανίζονται στερεοτυπικές αντιλήψεις στις αντιλήψεις των γονέων;

Μεθοδολογία-ερευνητικά εργαλεία

Η έρευνα ακολουθεί συνδυαστική ποιοτική προσέγγιση με την μέθοδο ημιδομημένης συνέντευξης σε παιδιά και γονείς.

Στην προσέγγιση των παιδιών η μεθοδολογία έχει επιπλέον συμμετοχικό χαρακτήρα. Το εργαλείο που επιλέχτηκε ως κατάλληλο είναι το ιχνογράφημα που δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να μιλήσουν παράλληλα και να συζητήσουν ελεύθερα.

Σημείωση : Επιλέχθηκαν 3 παιδικά ιχνογραφήματα από τα παραπάνω με την βοήθεια των παιδαγωγών ώστε ο συγκεκριμένος Παιδικός Σταθμός να συμμετέχει στην 1η Διεθνή Έκθεση τέχνης με τίτλο «Φωνές των παιδιών-Voices of children» που διοργανώνεται από το Bright Star Foundation, σε συνεργασία με το Wollongong University της Αυστραλίας,

Δείγμα έρευνας

Δείγμα παιδιών:
Συμμετείχαν συνολικά 30 παιδιά ηλικίας 3 έως 5 ετών
Συγκεκριμένα:

- Προνηπιακή ηλικία (3 έως 4 ετών): 18 παιδιά.

Από αυτά τα 8 είναι αγόρια & τα άλλα 8 κορίτσια

- Νηπιακή ηλικία (4 έως 5 ετών): 12 παιδιά

Από αυτά τα 8 είναι αγόρια & τα υπόλοιπα 4 κορίτσια

Δείγμα γονέων : Συμμετείχαν εθελοντικά 6 μητέρες από τα παραπάνω παιδιά του δείγματος των παιδιών

Η αντίληψη της έννοιας του παιχνιδιού από τα παιδιά

Στη προνηπιακή ηλικία, παιδιά 3 έως 4 ετών :

- Το 55,5% των παιδιών αντιλαμβάνονται το παιχνίδι ως μια κοινωνική αλληλεπίδραση χωρίς να εστιάζουν απαραίτητα στο παιχνίδι-αντικείμενο.
- Το 38,8% των παιδιών αντιλαμβάνονται το παιχνίδι ως μια μοναχική δραστηριότητα και εστιάζουν στο παιχνίδι-αντικείμενο.
- Ένα μικρό ποσοστό παιδιών αντιλαμβάνονται την εμπορική αξία του παιχνιδιού.
- Ένα παιδί έχει συνδέσει το παιχνίδια αποκλειστικά με το χώρο όπου παίζει (δλδ. το σπίτι του).

Στην νηπιακή ηλικία, παιδιά 4 έως 5 ετών :

- Το 75% των παιδιών εστιάζουν στο παιχνίδι-αντικείμενο αποκλειστικά.
- Το 25% των παιδιών αντιλαμβάνονται το παιχνίδι σαν μια κοινωνική δραστηριότητα.

Αποτελέσματα έρευνας

Ποια είναι τα αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών

Κατηγορίες παιχνιδιού στη Προνηπιακή -Νηπιακή ηλικία					
Κατηγορίες παιχνιδιού	Περιγραφή	Προνηπιακή ηλικία		Νηπιακή ηλικία	
		Frequency	Valid percentage	Frequency	Valid percentage
εκπαιδευτικά	π.χ επιτραπέζια, τουβλάκια			2	16,7%
μικρά οχήματα	αεροπλάνα,επικόπτερα	6	33,3%		
τηλεκατευθυνόμενα				4	33,3%
μουσικά παιχνίδια	π.χ κιθάρα			1	8,3%
παιχνίδια τέχνης	π.χ ζωγραφική	1	5,5%	1	8,3%
παιχνίδια σωματικής δραστ.	π.χ ποδήλατο, μπάλα	7	38,8%		
παιχνίδια φαντασίας	π.χ κούκλες, κουζινικά, λούτρινα	4	22,2%	3	33,3%

Πίνακας 1: Κατηγορίες παιχνιδιού ανά ηλικία

Προνηπιακή ηλικία:
Τα μικρά οχήματα και τα ποδήλατα κυριαρχούν στις προτιμήσεις των παιδιών και ακολουθούν οι κούκλες και οι μπάλες.

Νηπιακή ηλικία:
Επικρατούν τα ηλεκτρονικά παιχνίδια με μορφή αυτοκινήτου ή αεροπλάνου και ακολουθούν τα λούτρινα και οι κούκλες.

Αποτελέσματα έρευνας

Ποια είναι τα αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών

- Τα παιδιά στη προνηπιακή ηλικία επιλέγουν στατικά παιχνίδια ή παιχνίδια εσωτερικού χώρου σε ποσοστό 61%, έναντι των δυναμικών παιχνιδιών ή παιχνιδιών εξωτερικού χώρου
- Τα παιδιά στη νηπιακή ηλικία προτιμούν παιχνίδια εσωτερικού χώρου.
- Τα εμπορικά παιχνίδια μαζικής κουλτούρας κυριαρχούν στο λόγο και στις ζωγραφίες των παιδιών και των δυο ηλικιακών ομάδων.
- Τα παιδιά προνηπιακής ηλικίας χρησιμοποιούν παιχνίδια-αντικείμενα με συμβολικό χαρακτήρα σε ποσοστό 55%, ενώ στα παιδιά νηπιακής ηλικίας ανέρχεται σε 75%.

Αποτελέσματα έρευνας

Παιχνίδι και φύλο

Συσχετισμός παιχνιδιού ανά φύλο στην Προνηπιακή-Νηπιακή ηλικία

Κατηγορίες Παιχνιδιών	Προνηπιακή ηλικία				Νηπιακή ηλικία			
	Αγόρια		Κορίτσια		Αγόρια		Κορίτσια	
	Frequency		Valid Percentage		Frequency		Valid Percentage	
Αγορίστικα	66.60%	6	22.20%	2	62.50%	5		
Κοριτσίστικα	11.00%	1	44.50%	4	12.50%	1	100.00%	4
Ουδέτερα	22.00%	2	33.30%	3	25.00%	2		

Πίνακας 2: Συσχετισμός παιχνιδιού ανά φύλο

Στη προνηπιακή ηλικία:
Τα αγόρια επιλέγουν παιχνίδια με βάση το φύλο σε ποσοστό 66,6%, ενώ τα κορίτσια επιλέγουν παιχνίδια αντίθετου φύλου ή ουδέτερα παιχνίδια σε ποσοστό 55%.
Στη νηπιακή ηλικία:
Τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια επιλέγουν παιχνίδια του ίδιου φύλου.
Στη νηπιακή ηλικία εμφανίζονται και τα εκπαιδευτικά παιχνίδια στις προτιμήσεις των παιδιών σε χαμηλό ποσοστό και ιδιαίτερα από τα αγόρια.

Αποτελέσματα έρευνας

Αναφορές των γονέων

- Οι γονείς επιβεβαιώνουν ότι τα παιδιά προτιμούν τα εμπορικά παιχνίδια μαζικής κουλτούρας.

M1:της αρέσουν πολύ τα Lego και ότι έχει σχέση με κατασκευές…παζλ…της αρέσει να φτιάχνει πολύ….
M2:από τη σειρά του Jurasic Park ήθελε τον θαλάσσιο δεινόσαυρο…
M5:της αρέσουν και οι κούκλες και το κουκλόσπιτο και τα σχετικά
M6:Του μικρού του αρέσουν ότι έχει να κάνει με μηχανές και παιχνιδάκια…και Spiderman

- Τα παιδιά χρησιμοποιούν τα παιχνίδια-αντικείμενα κατά πλειοψηφία για να πλάσουν ιστορίες και να παίξουν ρόλους.

M1:Με το αγαπημένο της παιχνίδι δημιουργεί ιστορίες….
M3:Θέλει να κάθεται να φτιάχνει ιστορίες με κουκλάκια, με τουβλάκια,
M5:Ας πούμε μια παιδική σιδερώστρα την κάνει ότι είναι στο πλοίο και κάνει φαντάζεται διάφορα…..

- Οι γονείς διατηρούν τα στερεοτυπα φύλου στις επιλογές παιχνιδιών των παιδιών.

Αποτελέσματα έρευνας

Συμπεράσματα

- Τα παιχνίδια-αντικείμενα μαζικής κουλτούρας φαίνεται να κυριαρχούν στις προτιμήσεις των παιδιών και των δύο ηλικιακών ομάδων.
- Το συμβολικό παιχνίδι και το παιχνίδι προσποίησης φαίνεται να κυριαρχεί σε αυτή την ηλικία.
- Τα αγόρια εμφανίζουν ισχυρότερα έμφυλα στερεότυπα στις προτιμήσεις τους, σε αντίθεση με τα κορίτσια που επιλέγουν πιο ουδέτερου τύπου παιχνίδια.

Βιβλιογραφία

- Clark,A. (2004b). Listening as a way of Life. Why and how we Listen ti Young Children. National Children's Bureau. http://www.going4growth.com/downloads/an_introduction_to_why_and_how_we_listen_to_very_young_children.pdf
- Clark, A., & Moss, P. (2001). *Listening to Young Children. The Mosaic approach*. London: National Children's Bureau and Joseph Rowntree Foundation.
- Doherty, J., & Hughes, M. (2009). Child development : theory and practice 0-11. Harlow: Pearson Longman.
- Clark, A. & Moss, P. (2010). *Ας ακούσουμε τα μικρά παιδιά. Η προσέγγιση του Μωσαϊκού*. Αθήνα: ΕΑΔΑΠ
- Flewitt,R.,&Ang,L. (2020). *Research methods for early childhood education*. Bloomsbury Academic
- Lundy, L. (2007). *Voice is not enough:Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of Child. British Educational Research Journal, 33*(6), 927-942. https://doi.org/10.1080/01411920701657033
- Martin, C. & Ruble, D. (2004.) *Children's search for gender cues: cognitive perspectives on gender development. Current directions of psychological science 13*(2), 67-70.
- Massey, D. (2013). Space, place and gender. John Wiley & Sons.
- Vygotsky,L.S.(1978).*Mind in Society:The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press
- United Nations Committee on the Rights of the Child (UNCR) (2009). General comment No.12. The right of the child to be heard. https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html
- Πεχτελίδης, Γ.(2015). *Κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας*. https://repository.kallipos.gr/handle/11419/4744